

مسئولیت متن و شکل بدوش نویسنده مضمون میباشد، عقیده نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاين نمی باشد

۲۰۱۹/۰۳/۲۷

مرکز مطالعات ستراتیژیک و منطقی

وضعیت نهادهای خصوصی تحصیلات عالی در افغانستان

وزارت تحصیلات عالی افغانستان در روزهای اخیر سال ۱۳۹۷ هـ ش پس از اخذ امتحان کانکور در برخی از پوهنتونهای خصوصی، فعالیت و جذب ۲۶ پوهنتون و موسسه تحصیلات عالی خصوصی را در رشته طب متوقف ساخت.

به گفته وزارت تحصیلات عالی، هیئت مختلط از این وزارت و وزارت صحت عامه بعد از بررسی فعالیت ۴۵ پوهنتون و مؤسسه تحصیلات عالی خصوصی در بخش علوم طبی، گزارش خود را به کابینه پیش کرد و بر اساس فیصله کابینه، از این میان ۲۰ نهاد تحصیلات عالی خصوصی برای امسال از جذب محصل محروم شدند و فعالیت ۶ نهاد دیگر برای فعلاً متوقف شد.

پس از سال ۲۰۰۱ م، با روی کار آمدن نظام جدید در کنار پوهنتونهای دولتی ده ها نهاد خصوصی تحصیلات نیز آغاز به فعالیت کرد؛ اما از ضعف و پائین بودن کیفیت در این نهاد ها همواره نگرانیهایی وجود داشته است. در این مطلب روی تحصیلات عالی و وضعیت نهادهای خصوصی تحصیلات عالی در افغانستان به بحث پرداخته شده است.

تحصیلات عالی در افغانستان

برای اولین بار بنیاد تحصیلات عالی در افغانستان در سال ۱۳۱۱ هـ ش در عصر نادر شاه در کابل بنیاد نهاده شد و پوهنخی علوم طبی کابل تأسیس شد. در سال ۱۳۲۵ هـ ش "پوهنتون کابل" به عنوان نخستین پوهنتون در افغانستان تأسیس شد که در حال حاضر دارای ۲۱ پوهنخی و ۹۲ دپارتمنت مختلف می باشد.

برای بهبود و رشد تحصیلات عالی، در دوران حکمرانی سردار محمد داوود خان در ۱۳۵۵ هـ ش وزارت تحصیلات عالی افغانستان بنیان نهاده شد. از آن به بعد، نظر به علاقه و جهان بینی مردم افغانستان سالانه تعداد پوهنتون ها و پوهنخی های مختلف در سراسر کشور بیشتر شد و روند تحصیلی در افغانستان نیز بهتر گردید.

با آنکه تا سال ۱۳۸۰ هـ ش و روی کار آمدن نظام کنونی در افغانستان، عرصه تحصیلات عالی کشور نشان دهنده وضعیت پر تحول بوده است. اما پس از سال ۱۳۸۱ هـ ش، وضعیت تحصیلات عالی از ناحیه کمیت بگونه بی پیشینه رو به بهبود بوده و ده ها پوهنتون و نهاد تحصیلات عالی خصوصی در کنار پوهنتون های دولتی، آغاز به فعالیت نموده است.

د پانو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رایرلو مخکې په خیر و لولئ

بربنیاد معلومات وزارت تحصیلات عالی، هم اکنون حدود ۳۸ موسسه دولتی و ۱۳۱ مؤسسه خصوصی تحصیلات عالی در افغانستان فعالیت دارند و سالانه هزاران تن فارغ‌التحصیل می‌دهند؛ اما در طول ۱۸ سال گذشته و مصرف میلیاردها دالر، ظرفیت کیفی تحصیلات عالی هنوز هم یک مشکل جدی در عرصه تحصیلات عالی در کشور به حساب می‌رود.

نهادهای خصوصی تحصیلات عالی

از آنجا که در بخش‌های مختلف نهاد های خصوصی، امروزه عامل مهم کار آفرینی، ایجاد سهولت و تضمین کیفیت در جوامع مختلف بشری دانسته می‌شوند، در عرصه تحصیلی نیز در رشد و پیشرفت جامعه نقش ارزنده دارد و در حال حاضر در سراسر جهان بهترین پوهنتون‌های خصوصی همچون هارورد، پرینستون، استنفورد، ولشکی و غیره وجود دارند که برای رشد جامعه افراد علمی زیادی را فارغ‌التحصیل می‌دهند.

همانند دیگر کشورهای جهان، در افغانستان نیز ایجاد و رشد ده‌ها مرکز تحصیلات عالی خصوصی، یکی از پیشرفت‌ها و دست‌آوردهای مهم بخش تحصیلی در ۱۸ سال گذشته بوده است. پس از سقوط رژیم طالبان اولین نهاد خصوصی تحصیلات عالی در افغانستان در سال ۲۰۰۲ م به نام "کاردان" در شهر کابل آغاز به فعالیت کرد و از آن به بعد این عرصه شاهد رشد سریع بوده و ده‌ها پوهنتون و موسسه تحصیلات عالی خصوصی در رشته‌های مختلف آغاز به فعالیت نمودند.

با آنکه امروزه در افغانستان یک جهت گرم سرمایه‌گذاری تأسیس مؤسسات تحصیلات عالی خصوصی بوده؛ اما بدون نظر داشت کیفیت، شتاب در کمیت این نهادها یک معضل پنداشته می‌شود. بیشتر اوقات جوانانی که در پوهنتون‌های دولتی راهیاب نمی‌شوند، یا اگر به رشته دلخواه خود کامیاب نمی‌شوند، رو به پوهنتون‌های خصوصی می‌آورند و به عنوان یک فرصت از آن استفاده می‌کنند.

مشکلات نهادهای خصوصی تحصیلات عالی

بدون شک که در جریان ۱۸ سال گذشته تحصیلات عالی در افغانستان از لحاظ کمیت پیشرفت قابل ملاحظه داشته است؛ اما در کنار آن، مشکلاتی زیادی در کیفیت این نهادها وجود دارد:

اول: عدم موجودیت یک میکانیزم حقیقی برای جذب محصلان، یکی از مشکلات بزرگ نهادهای تحصیلات عالی خصوصی در افغانستان می‌باشد. برخی نهاد های خصوصی تحصیلات عالی در جذب محصلان با هم رقابت نا سالم دارند. این نهادها برای جذب محصلان از همان اخذ امتحان کانکور تا روز فراغت محصل، تمام اصول و معیارهای نهاد های تحصیلات عالی را زیر پا می‌کنند که این وضعیت در پائین آمدن کیفیت نقش برآزنده دارد.

دوم: کمبود کادرهای مسلکی و علمی در نهادهای تحصیلات عالی خصوصی یکی از مشکلات دیگر در این نهادها می‌باشد. اکثریت نهادهای تحصیلات عالی افرادی که سزاوار تدریس هستند جذب نمی‌کنند چون حقوق مالی آنها بیشتر است و در عوض آنها اشخاصی را برای تدریس می‌گمارند که از لحاظ تجربه و سویه در سطح پایین قرار دارند.

سوم: کمبود وسایل درسی لازم و نبود مکان‌های مناسب برای تدریس در نهادهای تحصیلات عالی نیز از جمله مشکلاتی این نهادها می‌باشد. اکثریت نهادهای تحصیلات عالی حتی دارای لابراتوارها و کتابخانه‌های معیاری نیستند و خلاف معیارها، بیشتر شان در مکان‌های شبیه خانه‌های مسکونی فعالیت می‌کنند.

چهارم: نبود نظارت دقیق بر نهادهای خصوصی تحصیلات عالی در افغانستان، نیز باعث شده که مالکان برخی از این نهادها برای کیفیت آن توجه اندکی کنند. نیاز است که وزارت تحصیلات عالی افغانستان برای بهبود کیفیت تحصیلات عالی، نظارت و بررسی جدی بر نهادهای خصوصی تحصیلات عالی داشته باشد.

پنجم: در برخی نهادهای خصوصی تحصیلات عالی به صورت کلی با دید تجاری برخورد می‌شود. در همچون نهادهای خصوصی تحصیلات عالی محصلین یگانه مسؤلیتی که دارند، پرداخت پول است؛ اما نیاز است که محصلین برای سهم گرفتن در صنف، توجه به درس و امتحان نیز مجبور شوند، تا بعد از فراغت چیزی باخود داشته باشد و به جامعه تقدیم کنند.

موجودیت مشکلات مذکور و ده‌ها نوع مشکلات دیگر در نهادهای خصوصی تحصیلات عالی افغانستان، باعث شده که فارغ‌التحصیلان این نهادها مبدل به عناصر کارآمد و موثر در جامعه نشوند.

نتیجه‌گیری

با در نظر داشت تقاضای گسترده جامعه افغانی برای تحصیلات عالی و ظرفیت اندک پوهنتون‌های دولتی در افغانستان، موجودیت نهادهای خصوصی تحصیلات عالی یک امر ضروری است؛ اما با در نظر داشت کیفیت تحصیلی کنونی برخی نهادهای خصوصی تحصیلات عالی، می‌توان گفت که وجود همچون نهادها در یک جامعه یک معضل است.

وزارت تحصیلات عالی افغانستان من حیث نهاد مسؤول در این بخش مکلف است که با در نظر گرفتن میکانیزم‌ها و ستراتیژی‌های مؤثر برای کنترل این وضعیت، در بلند بردن کیفیت نهادهای خصوصی تحصیلات عالی تلاش و گام‌های عملی بردارد.

اخیرا گامی که وزارت تحصیلات عالی در رابطه به بررسی رشته طب ۴۵ نهاد خصوصی تحصیلات عالی برداشته است، در ذات خود برای بهبود وضعیت تحصیلات عالی یک گام بسیار مؤثر می‌باشد؛ اما تعقیب و دور نگهداشتن این پروسه از پدیده فساد اداری به کار بیشتر و اراده جدی نیاز دارد.

بیشتر نهادهای خصوصی تحصیلات عالی بدون دید تجاری، تا کنون کاری برای بهبود کیفیت تدریس انجام نداده‌اند. برای این که وزارت تحصیلات عالی توانسته باشد که در بهبود وضعیت همچون نهادهای تحصیلی مسؤولیت خویش را ایفا نماید، نیاز است که از چگونگی جذب محصلان و کادرها، مواد آموزشی، چگونگی تطبیق نصاب درسی و وسایل لازم آموزش در نهاد های خصوصی تحصیلات عالی نظارت منظم و جدی داشته باشد.

پایان